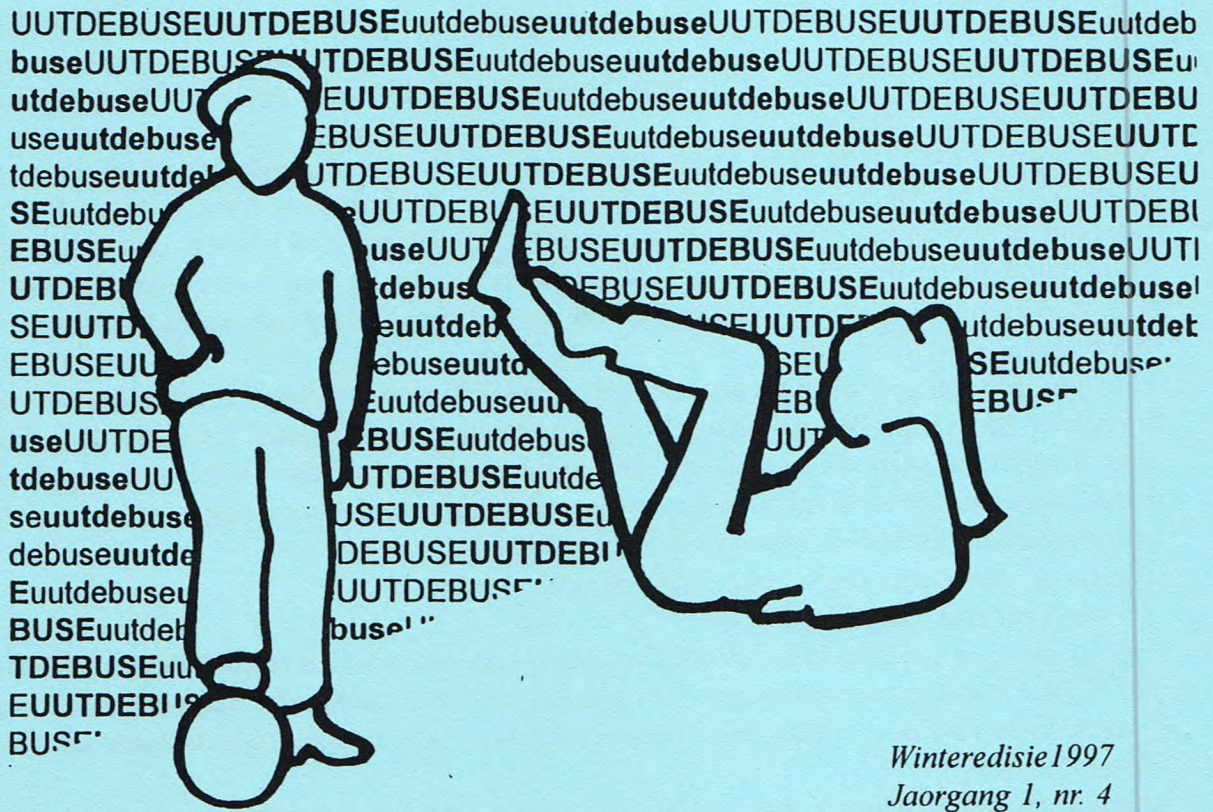

UUT DE BUSE

Winteredisie 1997
Jaorgang 1, nr. 4
Oplaoage: 2500 stoks

BESTE JONGEN EN MAEGIES!

Dit is al weer de laeste *Uut de buse* van dit jaor! In disse 'winterbuse' is van alles te vieren. Ien van oonze vaaste rebrieken staot d'r liekewel dit keer niet in. Dat is de rebriek *Vroeger en now*. Dat komt omdat we mit et inlegvel wat aandere daon hebben. We hebben daor een kelinder veur et kommende jaor van maekt, kiek mar es. Op de kelinder staon allegere plaeties. Dat bin plaeties van alderhaande keunstwarken in de beide Stellingwarven. Veur de kiender van West-Stellingwarf hebben we dattien plaeties van keunstwarken die in heur gemiente te vieren binnen, en veur de kiender in Oost-Stellingwarf hebben we dattien uut, jim raoden et al, Oost-Stellingwarf. Waoromme dattien? Now, niet omdat dat et ongeloksgetal is! Mar doe we mit Oost begonnen, leek et oons mooi om uut alle dörpen ien keunstwark te nemen. En Oost-Stellingwarf het dattien dörpen, dus vandaor! Mar ja, doe we dat veur West-Stellingwarf ok van plan weren, scheut et deur oons henne... West-Stellingwarf het ja een keer zovule dörpen as Oost-Stellingwarf: zes-en-twintig! En zovule plaeties konnen we lang niet kwiet. Om die reden hebben we in West-Stellingwarf doe ok mar dattien keunstwarken uutzocht, een betien verspreid over et hiele gebied.

Binnenin et kraantien staot dit keer een prachtig winters verhael van de bekende schriefster Wil Vening. Wil Vening het al zoe'n 26 boeken schreven, waaronder kienderboeken. Misschien hebben jim wel es een boek van heur lezen. Ien van heur mooiste kienderboeken hiet: Een meisje in de oorlogswinter. Sund een jaor of elf woont de schriefster midden in de Stellingwarven, in Berkoop. Daor leerde ze de Stellingwarver schriefster Zwaantje Kuiters-Keizer kennen. En zo kwam ze ok een betien in de kunde mit et Stellingwarfs. Et leek heur hiel mooi toe om ok es een kienderboek in et Stellingwarfs te schrieven, zee ze tegen Zwaantje, allierend ze kon (nog) gien Stellingwarfs. Now, vun Zwaantje, dat hoefde gien perbleem te wezen, zi'j wol et boek wel vertaelen. En zo ontston et prachtige veurleesboek veur kleine kiender Et maonetreintien. Doe wi'j Wil vertelden over dit kraantien, vun ze dat hatstikke mooi. En daorom durfden we ok mitien wel te vraogen of ze nocht had om een verhael veur jim te schrieven. Now, en dat had ze wel! Wi'j bin d'r dus best wel een betien trots op dat Wil now an Uut de buse mitwarkt. Jim zullen in de toekomst vast wel es weer wat van heur in dit kraantien lezen kunnen.

Skiën in Zwitserlaand.

(Een verhael van Wil Vening)

Moniek en Bert, et twie jaor jongere bruurtien van Moniek, gaon elk jaor mit heur oolden naor Zwitserlaand om te skiën.

Moniek was dit keer vule liever thuis bleven, want ze het een ni'j vrundinnegien: Greta. En Greta blift ok thuis. Mar Mem had zegd: 'Nao de vekaansie kun jim weer genoeg speulen, tegere!'

Now bin ze al weer haost veertien daegen in et husien dat ze heard hebben, en Moniek is hielemaole vergeten dat ze liever thuis bleven was! Ze het Greta een mooie kaorte sturd en Bert het d'r ok iene naor Bas, zien vruntien, schreven. Bert vun et wel jammer dat d'r niks spannends gebeurd is. Dan had hi'j dat mooi an Bas vertellen kund.

Et is nog mar een peer daegen, veurd dat ze weer naor huus toe zullen. Ze zitten die morgen mit mekeer te broodeten. Mem zegt: 'We willen wat vroeger as anders naor de piste.' Zo hieten de stokken van een barg, daor aj' skiën meugen. Ze smeert nog een broggien en gaot verder: 'D'r is op de radio zegd, dat et vandege mooi weer blieven zal. Dan gaon we vanmiddag naor dat aorige dörpien, daor al die winkels binnen. Es kieken wat we dan kopen zullen.'

'Hé, ja, ok wat aorigs veur Greta,' zegt Moniek.

'En wat veur Bas,' zegt Bert.

Bert zit mit zien stokkien brood te speulen. Mem kikt him es an en vragt: 'Wat is d'r Bert? Waorom eet ie niet?' Bert zocht es even en klaegt: 'D'r gebeurt hier niks spannends! Waorom now niet?'

Moniek lacht him uut, mit lochies in heur ogen. 'Ja..., ja..., dan kuj' opscheppen, hen, as we weer thuis binnen!'

Mem zegt vlogge: 'Moniek, hool op, eet liever deur. Dan kun we vot.'

Een half uurtien laeter vertrekken ze naor de skilift die heur hielemaole naor bovenen brengen zal.

Et gebouw, daor aj' in de lift stappen moeten, staot al vol mit meensken. Ze moe'n in de riegel staon.

Bert gaot mit Heit mit naor de bovenste piste. Mem en Moniek blieven wat meer beneden.

Et is eerst heerlijk weer. De sni'j schittert in de zonne en d'r staot gien zochien wiend. Mem en Moniek skiën heerlijk over de lege heuvels. Zo gaon d'r een peer uren veurbi'j. Eindelijk staot Mem even stille om uut te rusten en kikt es om heur henne.

En dan schrikt ze ommeraek (=heel erg). Aachter de bargaen, hoge boven heur, komt een pikzwatte locht opzetten. En Heit en Bert bin daor boven!

Op etzelde ogenblik zicht ze ok twie mannen van de lift ankommen. De iene sprekt in een draodloze tillefoon. De aandere komt naor Mem en Moniek toe. De mannen kieken hiel ernstig en de iene zegt: 'Jim hebben et vanzels allegere ok wel zien. D'r komt inienend een zwaore sni'jstorm oonze kaante uut. Jim moe'n allemaole zo gauw as et kan naor beneden. De meensken boven bin ok waarschouwd.

Zi'j zullen mit de lift naor beneden kommen. Waachten jim hier mar op jim beurt!'

D'r kieken now meer meensken omhogens. Omhogens naor de pikzwatte locht en de piste daarboven...

De lift mit 'de boties' zoas Bert altied zegt, komt langs heur. Zi'j moe'n de meensken die boven binnen ophaelen.

Et is stille, ok al staon d'r een protte meensken te waachten. Een vrouw goelt zachies.

Moniek stopt stiekem heur haand in die van Mem. Ze wil vot...VOT, naor beneden. Daor is et veilig en daor waacht et husien op heur!

De lift is al twie keer naor beneden kommen, mar Heit en Bert zitten d'r nog de hieltied niet in.

Mar dan bin ze d'r. Eindelijk! Mem, Moniek en nog meer meensken stappen ok in de lift. Ze moe'n op de grond zitten gaon en meugen heur niet bewegen.

De wiend drokt de gondel de hieltied op 'e zied. 'Hi'j mag niet tegen de grote masten slaon,' zegt Mem. Doodstille zitten de meensken op de grond. D'r liekt gien aende an te kommen. De wiend wodt al mar sterker en giert op et laest om de 'boties'. Moniek en Bert kieken mekeer an en heur blik zegt genoeg. Et is hiel arg om opsleuten te zitten en henne-weer drokt te wodden.

Eindelijk, eindelijk, komt de lift beneden an. Haand in haand lopen Heit, Mem, Moniek en Bert et gebouw uut. De sni'j snidt heur in et gezicht. Ze kiekten nog even omme as ze et husien in gaon.

Et gebouw van de lift kuj' al hielemaole niet meer zien... De bosschoppen doen ze wel op een aandere dag. Moniek zegt tegen Bert: 'Now Bert, now kuj' Bas wél wat spannends vertellen.' Mar disse keer lacht ze niet.

Gelukkig komt iederiene veilig naor beneden. De meensken praoten d'r nog een protte over. Over de dag die zo mooi begon en haost op een ramp uut dri'jde.

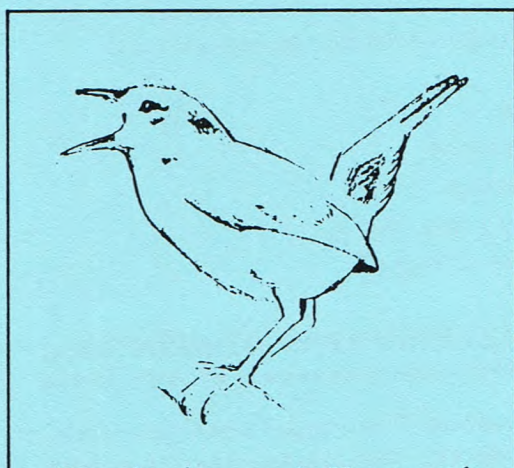
WINTERPUZIEL

In de puzel van dit keer zitten 17 'winterse' woorden verstopt die allegere mit de decembermaand te maeken hebben. Sommigen staon d'r gewoon horizontaal in, dus van links naor rechts; aanderen zitten d'r juist achtersteveuren in. D'r bin d'r ok die as vertikaal, dus van boven naor beneden of van beneden naor boven, verstopt zitten en een stok of wat bin diagonaal te vienen. Diagonaal wil zeggen schieve: van links boven naor rechts onder, of van rechts boven naor links onder en omgekeerd. Snappen jim et allegere nog? Haost alle letters wo'n veur die 17 woorden bruukt, behalven 14 niet. As jim alle woorden vunnen hebben (let op: sommige letters wo'n in twee woorties bruukt!) blieden die veertien dus over. Van links naor rechts vormen die mit mekeer een weens in et Stellingwarfs!

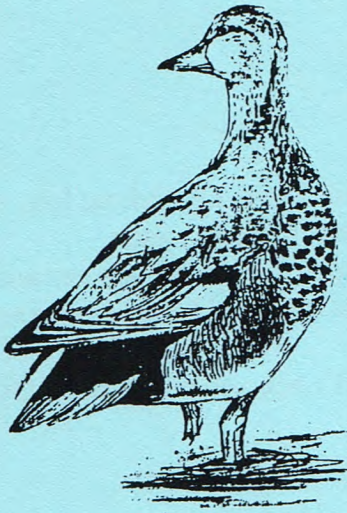
Dit bin de woorden die aj' opzuken moeten:

balle	koold
boom	maond
boot	schimmel
december	stal
kastlied	sukelao
kastman	sunt en piet
kedogien	winter
kerze	wit
klokke	

D	E	C	E	M	B	E	R	G	E
N	E	L	O	A	S	E	K	W	K
A	Z	K	L	O	T	M	E	I	O
M	R	L	I	N	A	O	D	T	A
T	E	G	I	D	L	O	O	K	L
S	E	W	N	I	J	B	G	B	E
A	K	L	O	K	K	E	I	A	K
K	K	A	S	T	L	I	E	D	U
T	E	I	P	N	E	T	N	U	S
O	S	C	H	I	M	M	E	L	R

De kastman van de Heitstrunzel

Krakente (woerd).

Rond disse tied van et jaor vaalt d'r bi'j vennen en poelen veul te beleven. Et riet langs de kaanten van een tal poelen is prachtig geel kleurd en restaanten van waeterplaanten liggen as brune vlekken op et waeter. Op et waeter van een vennegien of een poele drieven altied wel een peer entesoorten. Meerstal wodt d'r niet zo nauwkeurig naor waetervoegels keken. Mar aj' ze deur een verekieker bekieken gaon, ziej' nog wel es een vrende ente.

Een soorte die aj' hier de laeste jaoren in de haast en winter de hieltied meer zien, is de *krakente*. In et Nederlaans hiet die voegel *krakeend*. Ie zien him hiel makkelik over et heufd. Veural et wiefien liekt op de wilde ente. Et verschil zit him o.e. in de grootte. Et wiefien van de krakente is zoe'n 8 cm kleiner as die van de wilde ente. Butendat het ze meer wit an de vleugel. De woerd (et mannegien) kuj' herkennen an de roodbrune, zwatte en witte vleugelvlekken. Et geluud van de woerd klinkt as deur de neuze gaond geknor en gefluit. Et wiefien kwaekt as een wilde ente. De krakente moej' wat de naeme angaot, niet verwarren mit de *krikente* of de *krikke*. Dat bin beide Stellingwarver benaemings veur de *wintertaling*.

UUT ET STELLINGWARFS WOORDEBOEK

As et slim waarm weer is, of et is in huus hiel waarm, dan wodt d'r wel es zegd:

- ! Is waarm, zee Haarm*
- ! Is hiete, zee Griete*
- Ja, zee Jan, ik zwiete d'r van!*

De krakente komt veur in Ieslaand, Ingelaand, Schotlaand, Denemarken en et zuden van de Skandinavische lanen. Et is veerder een brudvoegel in centraol Europa en West-Azië. In Friesland en in Noordwest-Overiessel mit zien poelen en meren is de krakente nooit een algemien veurkomende brudvoegel west.

Van ongeveer 1970 of bruden de voegels hier liekwel de hieltied meer. Ze bruden in vennen, zompige stokken laand, stokken heide en hoogvenegebieden. Ok brudet de krakente in moerassen mit veul riet, langs meerties en natte velden, bi'jglieks in et Fochtelervene. Mar buten de tied van et bruden ziej' de voegels ok wel in kenalen, wicken en sloden. De krakenten in oonze omgeving trekken winters niet vot. Ze bin in de haast en de winter hiel vule op et Iesselmeer te zien, mar in disse tied kuj' de voegel ok in oonze streek vienen.

(Uut: Zwalken, diel 2. Wiebe Scheenstra. Tekening W. Scheenstra.)

UUT ET STELLINGWARFS WOORDEBOEK

Een *hippe* is een soort fluitien dat kiender vroeger wel maekten uut een takkien van een liesterbeie. D'r bin ok dörpen die et fluitien een *huppe* of een *hiepe* numden. Om zoe'n fluitien et maeken, mos eerst de baste van et takkien losklopt wodden. Dat wol et beste in meie, want dan wol de baste d'r et beste of. Onder et kloppen wodde dan vaeke een lietien opdreund of zongen. In Blesdieke gong dat zo:

*Hiepe, wanneer bin ie riepe
 In meie, as de voegels eier leggen
 Leggen ze dan gien eier
 Dan mar doppen
 Slao de hiepe op zien koppen.*

In Ni'jtriene gong et krek een betien anders:

*Iep, sap, siepen
 Wanneer woj' riepen
 Hippekop, fluitekop
 En wil de kop d'r nog niet of
 Dan snied ik joe de kop of.*

UUT ET STELLINGWARFS WOORDEBOEK

Uut de buse is veural bedoeld veur groep 5 en 6 van et basisonderwies en verschient vier keer in et jaor. Uut de buse wodt

Meert

zun 1 8 15 22 29
 mae 2 9 16 23 30
 dee 3 10 17 24 31
 woe 4 11 18 25
 don 5 12 19 26
 vri'j 6 13 20 27
 zao 7 14 21 28

zun 5 12 19 26
 mae 6 13 20 27
 dee 7 14 21 28
 woe 1 8 15 22 29
 don 2 9 16 23 30
 vri'j 3 10 17 24
 zao 4 11 18 25

April

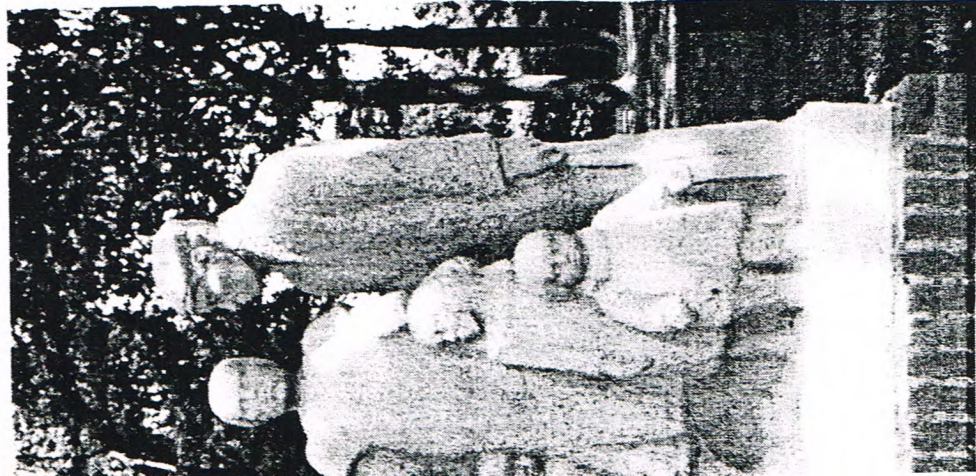
Tegettableau

De Haule, dörpshuus De Mande

Korhoenders

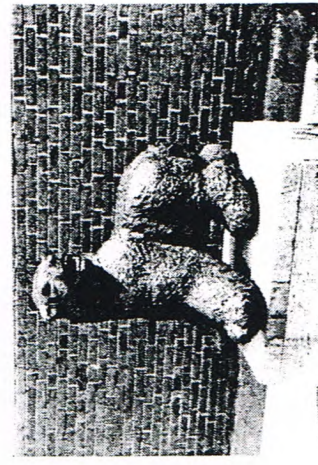
De Fochtel, Rijweg / Noordaende

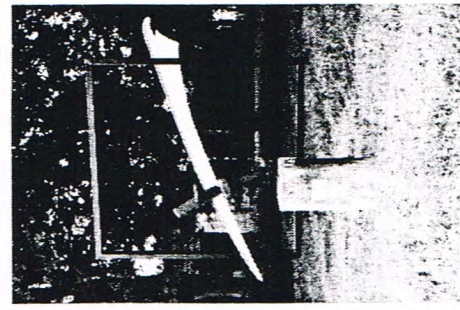
renarbeidersgezin Haulerwiek

*Veengrevers
 Raevenswoold,
 Compagnonsweg /
 Meester Lokstraote*

*De Beer
 Haulerwiek*

*Et heren van de zende
 Nijberkoop, Bovenweg*

Feberwaori

zun 1 8 15 22
 mae 2 9 16 23
 dee 3 10 17 24
 woe 4 11 18 25
 don 5 12 19 26
 vri'j 6 13 20 27
 zao 7 14 21 28

newaori

4 11 18 25
 5 12 19 26
 6 13 20 27
 7 14 21 28
 1 8 15 22 29
 2 9 16 23 30
 3 10 17 24 31

Meie

zun 3 10 17 24 31
 mae 4 11 18 25
 dee 5 12 19 26
 woe 6 13 20 27
 don 7 14 21 28
 vri'j 1 8 15 22 29
 zao 2 9 16 23 30

Juni

zun 7 14 21 28
 mae 1 8 15 22 29
 dee 2 9 16 23 30
 woe 3 10 17 24
 don 4 11 18 25
 vri'j 5 12 19 26
 zao 6 13 20 27

li

Augustus

5	12	19	26
6	13	20	27
7	14	21	28
1	8	15	22
2	9	16	23
3	10	17	24
4	11	18	25

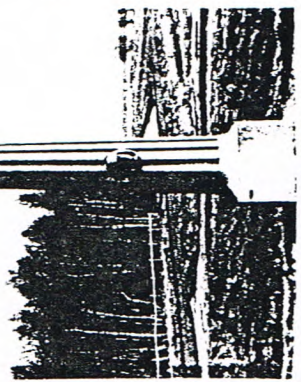
stuwark, eopenbare basisschoele
Drie Dorpen Hooftwoolde,
weg

De Fluitende Rietlechter
Noordwoolde, an et aende
van de Dr. Mulderstraote

2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	
1	8	15	22	29

Gedaenkszuul
Scharpenzeel,

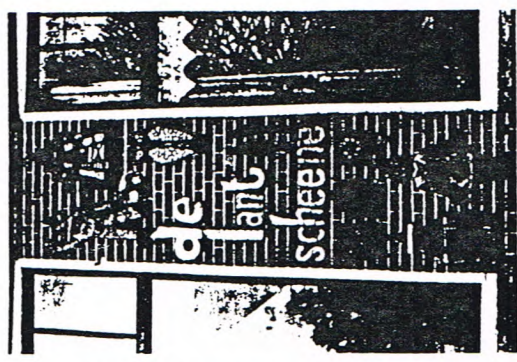
Plastiek op de mure van basisschoele
Triangel Steggerde, C. Westerveldstraote

September

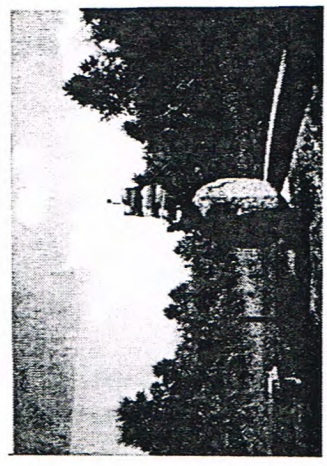
zun	6	13	20	27	
mae	7	14	21	28	
dee	1	8	15	22	29
woe	2	9	16	23	30
don	3	10	17	24	
vri'j	4	11	18	25	
zao	5	12	19	26	

November

zun	1	8	15	22	29
mae	2	9	16	23	30
dee	3	10	17	24	
woe	4	11	18	25	
don	5	12	19	26	
vri'j	6	13	20	27	
zao	7	14	21	28	

Plastiek op de mure van basisschoele
De Lantscheene Ooldetriene, Sunnegeweg

Schip
Peperge

December

zun	6	13	20	27	
mae	7	14	21	28	
dee	1	8	15	22	29
woe	2	9	16	23	30
don	3	10	17	24	31
vri'j	4	11	18	25	
zao	5	12	19	26	

Plastiek op de mure van basisschoele
De Lamer Ooldelaemer, Heufdweg

Oktober

zun	4	11	18	25	
mae	5	12	19	26	
dee	6	13	20	27	
woe	7	14	21	28	
don	1	8	15	22	29
vri'j	2	9	16	23	30
zao	3	10	17	24	31